

ציפורי בר מוגנות

Protected Wild Birds

190

14.10.75

השירות הבולאי

המשרד הראשי: שד' ירושלים 12, פו 080 61

PHILATELIC SERVICES

MAIN OFFICE: TEL AVIV - YAFO • ISRAEL

עופות בר מוגנים

כ-410 מינים שונים של צפרי-בר ידועים בארץ. כ-50 מהם, היינו כשמינית מכלל מנין מיני הצפרים, משתיכים לסדרת החופמאים או דמויי-חפמי. אלה הם עופות של גוף פתוח בדרך כלל, ורובם, כפי ששמש מעיד עליהם, מעדיפים את התחום בו נושקים המים לאדמה – בביצות, בשלוליות או לאורך חופי הים. מרבית החפמים בארץ – הן במספר המינים והן בכמות – הם עופות חורפים או עוברי אורח בלבד, בסתו ובאביב; מהם נדירים שבנדי-רים, ומהם כאלה שניתן אז לראותם בלהקות גדולות וצפופות, בהן מתערבבים בני המינים השונים זה בזה. אזי אפשר לצפות בהם, כשהם הולכים ונועצים את מקוריהם ללא הרף בבוק, כדי להעלות מזון כלשהו, או במנוחתם, עת עומדים הם על רגל אחת וראשם מופשל אחורנית. במשך הקיץ מתדלדלת פעילות החפמיים בארץ. רובם עפים לאירופה – שם ידגרו ויגדלו דור צאצאים חדש. בארץ נותרים אז 6 מינים בלבד – הדוגרים כאן ומגדלים את צאצאיהם. אולם גם מינים אלה אינם מונים אלא עשרות זוגות בלבד. היו ימים ומינים היה רב יותר. יבוש הביצות מחד, ושמוש בחמרי הדברה מאידך גרמו לירידה ניכרת באוכלוסיותם הדוגרת בארץ.

סדרת בולים זו מציגה בפנינו 3 מהחופמאים הללו. שלושתם נכללים ב"רשימה האדומה" אשר בה מרוכזים אותם מינים, שחלה ירידה משמעותית באוכלוסיותם, ואשר ללא נקיטת צעדים ופעולות להצלתם עלולים להכחד מרשימת הדוגרים בארץ.

שדמית השדות (*Glareola Pratincola*)

השדמית היא צפור קיצית בארצנו. לקראת החורף היא עפה לארצות הדרום, ואילו לעת אביב, באפריל לערך, היא שבה חזרה. גדלה של השדמית כזרזיר והיא ניכרת בזנבה הארוך והמפורץ בקצהו כזנב הסנונית, ואמנם בספרי טבע ישנים היא קרויה "סנונית השדה".

שלא כרוב בני הסדרה הנמשכים ומתרכזים סביב נופי המים, השדמית היא עוף של שדות פתוחים, ומתרכזת בלהקות העשויות להגיע כדי עשרות פרטים בעמקי צפון הארץ ומרכזה – מעמק החולה ועד למישור החוף. אולם, ככל קרוביה, אף השדמית דוגרת על פני האדמה – בשדות חרושים, בין רגבי העפר, וללא כל רפוד. השדמית היא עוף חברותי, ולרוב דוגרים הזוגות במושבות קטנות, כשהמרחקים בין קן לקן עשויים להגיע כדי 10–12 מטר. בכל קן מצויות 2–3 ביצים צהבהבות ירקרקות, המוכתמות בכתמים

שחומים גדולים. הרכב צבעים זה מסווה היטב את הביצים בסביבתן. כשבועיים וחצי נמשכת הדגירה וכזמן הזה חולף מזמן הבקיעה ועד שהאפרוחים פורשים כנפיים ומתעופפים עם הוריהם ושאר בני הלהקה.

השדמית ניזונה מחרקים, אותם היא לוכדת במעוף, ובאפריקה, שם היא חורפת בלהקות העשויות להגיע לכמה אלפים, היא נמנית על משמדי הארבה החשובים.

שיקשק (*Hoplopterus Spinosus*)

בחורף ובקיץ, באביב ובסתו מתהדר השיקשק בלבוש הפראק שלו. אף כי צבעיו הם חום, שחור ולבן בלבד – זוהי אחת הצפרים ההדורות ומושכות את תשומת הלב – אם בעמדה בשדה הפתוח או בגדת הבריכה ואם במעופה ממעל, תוך השמעת קריאות וצריחות בלתי פוסקות, שקולן הוא שהיקנה לשיקשק את שמו. השיקשק הוא צפור יציבה אצלנו, המבלה עמנו במשך כל ימות השנה. לרוב היא מופיעה בזוגות או בקבוצות קטנות, אך אף פעם לא בלהקות.

כרוב בני משפחת החפמיים, אף השיקשק מעדיף נופי ביצות ומים בהם הוא דוגר על פני הקרקע. שלא כחפמיים אחרים, הדוגרים לעיתים בחברותא, לכל זוג שיקשקים נחלה ברורה ומוגדרת. באי-מים, ולעיתים בקרבות ממשיים, הם מונעים מבני מינם לחזור לתחומיהם ולעיתים אף מגרשים מסביבתם גם צפרים אחרות. את קנינו של השיקשק מצאו עד כה בעיקר בעמק בית-שאן ובעמק החולה, ולאחרונה, ואולי בזכות התפשטותן של בריכות הדגים, גם בעמק עכו ובמישור החוף. בקינים אלה מטילה הנקבה 4 ביצים, שהודות לצבעי הסוואתן הן נבלעות ברקע. כשלושה שבועות נמשכת הדגירה, בה לוקחים חלק שני בני הזוג. כארבעה שבועות נוספים נמשך הטיפול בצאצאים. אחד המחזות היפים ביותר בתקופה זו הוא לראות מדי פעם אחד ההורים נרכן על רגליו וקורא לאפרוחיו לבוא ולחסות תחתיו – כדי שלא יצטננו חלילה. תפוצתו העולמית של השיקשק מצומצמת למדי ומשתרעת מתור-כיה, דרך סוריה וישראל ומצרים ועד לסודן ולקניה.

תמירון (*Himantopus Himantopus*)

אם תראו עוף המהלך בגבול המים, כעל קביים ארוכים ואדומים – דעו כי זהו התמירון. בשנים עברו הוא נקרא אמנם "ארך הרגלים" או "קבן".

לרוב מקננים כמה זוגות תמירונים יחדיו – על איים קטנים, בבוצ בגבול המים או על סוללה של בריכת דגים. גומה בקרקע – ללא ריפוד זהו הקן ובו מוטלות 4 ביצים.

בהתקרב אורח לא קרוא למקום הקינון – מתרוממת הלהקה בקריאות ובצעקות, אך פרטים אחדים נשארים על הקרקע, כשהם מרטטים בכנפיהם השמוטות – כביכול פצועים הם וחסרי יכולת תעופה. מטרת "התרגיל" לעורר את תשומת הלב אליהם ולהרחיק את הזר מתחום הקינים. ואמנם, מן הראוי להתרחק מהמקום מהר ככל האפשר, כדי שהלהקה תירגע ותשוב לדגירתה. בהיות ביצי התמירון חשופות לקרינת השמש הן עלולות להתקלקל מהחום, ומאחר ומספרם של הזוגות הדוגרים בארץ הוא כ-100 לערך "חבל על כל ביצה".

אם הדגירה עברה בשלום יבקעו מן הביצים, לאחר כ-25 יום אפרוחים קטנים וחמודים עטויי פלומה. מיום הגיחם מהביצה הם מתרוצצים בשטח, אך עד הגיעם לכלל תעופה יחלפו כארבעה שבועות. במשך זמן זה הם נתונים לסכנת טריפה ולשאר מרעין. נשק הגנתם היחיד הוא להעלם מן העין. כשהם שומעים את קריאת האזהרה של הוריהם, הם נצמדים לקרקע, בצל עשב או בקפל קרקע ועתה לך וחפשם. כאילו האדמה פצתה פיה ותבלעם. רק עם השמעת קריאת הארבעה הם קמים ממחבואם וממשיכים בהתרוצציותיהם.

עזי מז

meeting some other unpleasant fate. Their only defence is to make themselves invisible, and as soon as they hear their parents' warning cry, they flatten themselves on the ground, in the shade of some grass or in a fold in the ground, and then — try to find them! It is as if the earth had opened up and swallowed them. Not until they hear their parents' "all clear", signal, do they get up from their hiding place and continue running around.

U. P.

The female lays 4 eggs in the nest which, thanks to their protective colouring, blend with their surroundings. The hatching takes about three weeks and both parents share in the work. Caring for the offspring takes about a further four weeks. One of the most delightful spectacles to be seen at this time, is the sight of one of the parents with legs bent, calling to its fledglings to come and take shelter beneath his body — lest he should catch cold, Heaven forbid!

The Spur-Winged Plover is to be found in very few parts of the world, and its habitat stretches from Turkey, via Syria and Egypt to the Sudan and Kenya.

The Black-Winged Stilt (*Himantopus Himantopus*)

Should you see a bird walking along the water's edge as if on long, red stilts, you can be sure that it is a Black-Winged Stilt. In the past, he was even known as "Longlegs" or "Stilt-walker".

As a general rule, several pairs of Black-Winged Stilts make their nests together, on tiny islands, in the mud at the water's edge, or on the parapets of fish ponds — in a hole in the ground, without any lining. In this nest they lay their four eggs.

If any uninvited guest approaches the nesting area, the flock takes to the air with calls and shrieks while several birds stay on the ground, fluttering their drooping wings as though injured and unable to fly. The purpose of this stratagem is to attract attention to themselves and thus keep the stranger away from the nesting area. When this happens, it is best to get away from the site as quickly as possible so as to let the flock calm down and resume hatching.

Since the Black-Winged Stilt's eggs are exposed to the sun's rays, they are liable to be damaged by heat, and as there are only about 100 hatching pairs in Israel, it is a case of "watch every egg".

If the hatching was successful, after 25 days the lovely little plumed fledglings will peck their way out of the egg. From the moment they leave the egg, they are capable of running around, but it takes about four weeks before they are able to fly. During this period they are in danger of falling prey to animals or

on the ground, in ploughed fields, among mounds of dust, without any lining. The Pratincole is a sociable bird and the pairs usually hatch in small colonies in which the nests are to be found 10—12 meters apart. Each nest contains 2—3 yellowish-green eggs speckled with large dark brown patches. This colouring serves as an effective camouflage for the eggs. The hatching takes about two-and-a-half weeks and a similar period elapses from the time the egg breaks open until the fledglings spread their wings and fly off with their parents and the rest of the flock.

The Pratincole lives on insects which it catches in flight, and in Africa, where it is to be found in flocks as many as several thousands strong, it is counted among the important destroyers of the locust.

The Spur-Winged Plover (*Hoplopterus Spinosus*)

Whatever the season — spring, summer, autumn or winter — the Spur-Winged Plover takes pride in its dress clothes. Although its colours are only brown, black and white, it is one of the most splendid and attention-catching birds — whether at its post on the open field or on the banks of a pond, or while in flight overhead as it gives out an unceasing succession of calls and shrieks. The Spur-Winged Plover is with us all the year round. They generally appear in pairs or small groups, but never in flocks.

Like most of the Waders, the Spur-Winged Plover prefers swamps and water and hatches its eggs on the ground. Unlike the other Waders, however, who sometimes hatch their eggs in groups, each pair of Spur-Winged Plovers has its own clearly-marked piece of ground. They keep off all intruders of their own species by a mixture of threats and fighting and often even drive away other birds. The nests of the Spur-Winged Plover have been found, up to now, mostly in the Bet Shean and Hula valleys and recently, perhaps because of the proliferation of fish ponds, also in the area of Akko and along the sea coast.

Some 410 different species of wild birds are known in Israel of which about 50 — one-eighth — belong to the order of Waders or Wader-like birds. They are, as a rule, birds of the open countryside and the majority of them, as their name implies, prefer areas in which land and water meet — swamps, pools or the sea coast. Most of Israel's Waders — both in terms of the number of species and in terms of bird population — are winter visitors or merely passage migrants, visiting us in the Autumn and Spring. Among them, are some which are exceedingly rare and others which can be seen in large, densely-packed flocks comprising a range of different species. You can watch them as they keep pushing their beaks into the mud to bring up food, or at rest — standing on one leg with their heads thrown back.

In the summer the Waders are little to be seen in Israel — most of them fly off to Europe where they hatch their eggs and raise a new generation. There are only six species which hatch their eggs and raise their young here in Israel and the number of such pairs can be counted in dozens. There was a time when they were more numerous, but the drainage of the swamplands and the use of pesticides combined to bring about a drastic drop in the breeding population.

This set of stamps illustrates three of the Waders. All three are on the "Red List" which lists all those species whose numbers have been drastically reduced and are in danger of destruction unless steps are taken to protect them.

The Pratincole (*Glareola Pratincola*)

In Israel, the Pratincole is a summer bird. With the approach of winter, it flies south, returning in the spring — around April.

It is about the size of a starling and can be identified by its long tail which is split at the end like the swallow's.

Unlike most of the species of this order which are drawn towards the water and congregate there, the Pratincole belongs to the open fields and is to be found in the valleys of northern and central Israel — from the Hula to the coastal plain — where they congregate in flocks of several dozen birds. Like all its relations, however, the Pratincole hatches its eggs

הצייר THE ARTIST

וולטר פרגסון נולד בניו-יורק בשנת 1930. רכש את השכלתו האמנותית הפורמלית ע"י מילגה במכללת ייל. יצירותיו הוצגו בארצות הברית וב ישראל והן נמצאות באוספים פרטיים במוזיאונים בארץ ובחוץ לארץ.
מר פרגסון עסק בהוראה בבית הספר לאמנות ולאומנות בצלאל. לראשונה ביקר בישראל בשנת 1958 והתישב בבית ינאי בשנת 1965.
הוא צייר קבוע ליד המחלקה לזואולוגיה של אוניברסיטת תל-אביב.

Walter Ferguson was born in New York in 1930. He received his formal training under scholarship at Yale University. He exhibited in the United States and Israel and his paintings are in private collections and museums here and abroad.

Mr. Ferguson has taught at the Bezalel School of Arts and Crafts. He first came to Israel in 1958 and settled in Beit Yanai in 1965. He is staff artist for the Department of Zoology at Tel Aviv University.